

Od outsourcinga do mobbinga

Često se postavlja pitanje treba li i kako obraniti hrvatski jezik od tuđica, u prvome redu angličanaca. Okruženi smo riječima kao npr. *stage, luzer, fensi, cool*. U posljednje vrijeme u novinama čitamo ne samo o *selfieju* nego i o *belfieju, welfieju, felfieju, shel-fieju* itd. Anglizmi su nekad napisani izvorno, nekad fonetizirano, katkad i poluprilagođeni.

U medijima slušamo o tome da će se radnici *outsourcati*, da će se osnovati *spin-off* tvrtke, da će se svi problemi rješavati po načelu *revolving doora* ili jednostavno *in house*. Brinemo se o tome da na poslu ne doživimo *mobbing* i da nam dijete u školi ne bude izvrgnuto *bullyingu* ili na internetu *cyberbullyingu*. Tvrtke nas pak pozivaju da posjetimo njihove *web(-)stranice* ili *Internet(-)stranice* (a korisnici se pitaju u čemu je razlika i kako se to uopće piše, a razlike nema, i jedno i drugo su mrežne stranice) ili da se javimo u *call center* (hrvatski pozivni centar). Čitajući o računalima susrećemo se s nazivima *server, touchscreen, site, hardver, softver, mail, printer, freeware*. Čitajući o športu susrećemo se s U-17, U-21 reprezentacijama, a slušajući sportske komentatore čujemo čak i riječi *kvoter* umjesto četvrtina, *plejmejker* umjesto razigravač, *asistencija* umjesto dodavanje, pa čak i *transformacija iz defanzivne u ofenzivnu formaciju*, što bismo nekada rekli *protunapad*. Pitanje je kako se govornik hrvatskoga jezika može snaći u svim tim novim riječima, posebno jer se značenje u hrvatskome i engleskome jeziku često razlikuje, pa nam takve riječi, ako i znamo engleski, postaju lažni prijatelji. Tako u medijima riječ akademik (prema engleskome *academic*) počinje označivati osobu koja je završila bilo koji fakultet, a ne samo člana HAZU-a, a u stručnim radovima čitamo o lingvističkome znanju osnovnoškolaca

(engleski *linguistic competence*, ali hrvatski *jezično znanje*).

U posljednje vrijeme engleske se riječi sve rjeđe prilagođuju pravopisno. Prilagodba je samo pri sklanjanju (*izložen je mobbingu*, često pogrešno pisano i sa spojnicom *mobbing-u*) ili izvođenju (*downloadane* datoteke). Često se iz engleskoga preuzimaju i sveze: *hard disk, big data, cloud computing, chat room, user friendly*, a u medijima (posebno reklamama) sve su češće i sintaktičke prevedence iz engleskoga, npr. *najbolja krema ikada* umjesto hrvatskoga *dosad najbolja krema, još više udoban umjesto još udobniji, na dnevnoj bazi* umjesto *svakodnevno*. U književno-umjetničkome funkcionalnom stilu koji zaista samo rubno i djelomično pripada standardnomu jeziku anglizmi se slobodno mogu pojavljivati (npr. u dječjemu romanu *Imaš fejs?*). Isto je tako i u razgovornome stilu. Međutim, u obavjesnim žanrovima publicističkoga stila, u administrativnome stilu te u znanstvenome stilu anglizme treba izbjegavati i zamjenjivati domaćim riječima. Naravno, da bi zamjena bila prihvaćena, a ima jako mnogo jezično dobrih zamjena koje nikad nisu prihvaćene u praksi, potrebno ju je predložiti što prije, najbolje čim se anglizam pojavi.

U časopisu *Hrvatski jezik* u rubrici *U dva klika* urednika Antuna Halonje iz broja u broj prati se računalno nazivlje, pa se tamo može pročitati da se *cloud computing* može zamijeniti s *oblačno računalstvo, hard disk* s *tvrdi disk, cyberspace* s *kiberprostor, a big data* s *veliki podatci*. U tome se časopisu analiziraju i anglizmi u ostalim strukama, pa se npr. mogu pročitati prijedlozi da se u grafičkome dizajnu *ascender* zamijeni s *uzlazni potes* ili *naderta, descender* sa *silazni potez* ili *poderta, base line* s *pismovna crta, kerning* s *podrezivanje, tracking* s *razmicanje*.

Dana 17. ožujka ove godine, na obljetnicu Deklaracije o nazivu i položaju hrvatskog književnog jezika pokrenute su mrežne stranice *Bolje je hrvatski!* Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje. Na tim se

stranicama svaki mjesec donosi pet novih prijedloga zamjena za neprilagođene anglizme koji se upotrebljavaju u hrvatskome jeziku, posebno u medijima. Prvih pet riječi odabrali zaposlenici Odjela za hrvatski standardni jezik Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje te predložili njihove zamjene. To su bile riječi *in house* – u kući, *outsourcing* – izdvajanje (posla), *revolving door* – kružna vrata, *spin-off* tvrtka – tvrtka kći, *start-up* tvrtka – razvojna tvrtka. Uz svaku se predloženo riječ nalazi i kratko obrazloženje, npr. Izraz *outsourcing* u engleskome jeziku označuje davanje određenoga posla vanjskim dobavljačima (uzimanje vanjskih dobavljača za određeni posao), koji primjenjuju tvrtke kako bi smanjile troškove koji nastaju podmirivanjem potrebe za djelatnostima koje im nisu temeljne (uglavnom je riječ o uslužnim djelatnostima: čišćenju, održavanju, prijevozu, zaštiti i sl.). U hrvatskome se jeziku engleski izraz *outsourcing* počeo upotrebljavati u gospodarstvu i u medijima kako bi se označio jedan od mogućih modela racionalizacije poslovanja (uz *spin-off* i *in house*). On označuje izdvajanje posla / poslovnoga procesa (ugovaranje posla / poslovnoga procesa s vanjskim dobavljačem), a posljedica je toga uzimanje vanjskih dobavljača (za određeni posao / poslovni proces).

Kao zamjenu za naziv *outsourcing* predložimo hrvatski naziv izdvajanje (posla). Mnogi su korisnici dali vlastiti prijedlog zamjene za navedene riječi i komentirali navedene prijedloge. Svi će prijedlozi biti iscrpno analizirani u idućemu broju časopisa *Hrvatski jezik*.

Korisnici su također davali prijedloge riječi ili izraza za koje bi željeli da se pronađu odgovarajuće zamjene. Katkad su navodili anglizam, ali mu nisu navodili hrvatska istovrijednica, npr.: *backlight, bigboard, billboard, citylight, PR, trivision, wallscape* ili su i sami predložili zamjenu (dosad je primljen 431 prijedlog). Tako korisnici predlažu i ove zamjene: pri za *at*, prateći vokal za *bekvokal*, zadane postavke za *default*, ekonomija bijega za *escape economy*, obožavatelj za *fan*, nastavne aktivnosti za *follow-up activities*, glavna

struja za *mainstream*, izvedba za *performance*, učitelj/učiteljica pjevanja za *voice coach*, dnevni red za *agenda*, prijaviti se za aplicirati, odšumljavanje za *deforestiranje*, školovanje za *edukacija*, obrazovanje, učinak za *efekt*, utaja poreza za *evazija* poreza, poslijenadzor za *postmonitoring*, itd. Neki od predloženih hrvatskih naziva već su dijelom i prihvaćeni, a neki su novi. Bilo je i šaljivih prijedloga, npr. rukomlat za boks, nanožnica za čarapa, kavokuh/kavnik za džezva, naležnik za jastuk, međugriz za sendvič, trkalice/trkačice za tenisice, slikokrojač za *photoshop*. Dosta je prijedloga pristiglo i za posuđenice koje su dio standardnoga jezika, npr. ukrasništvo za dizajn, pustenka za flomaster, ljepica za flaster, zvukofon za mikrofon, obuzmica za opsesija, podsoblje za podrum, svjetlokaz za semafor, zvukofon za mikrofon itd. Riječ je međutim o riječima koje su, bez obzira na svoje strano podrijetlo, već dugo dijelom općeprihvaćenoga hrvatskog leksika (neke su od njih, poput riječi džezva egzotizmi) te ih nema potrebe zamjenjivati u neutralnome standardnom jeziku.

Mjesec dana nakon objave prvih pet riječi na mrežnim stranicama *Bolje je hrvatski!* predlažu se zamjene za sljedećih pet anglizama. Njihove su zamjene predložili korisnici tih stranica, a obrazloženje su napisali i zamjenu odabrali (uzimajući u obzir i prijedloge korisnika) zaposlenici Odjela za hrvatski standardni jezik: *touch screen* – dodirni zaslon/ekran, *gadget* – (pametna) spravica, *slide/slajd* – sličica, *smart phone* – pametni telefon, *hashtag* – ključna riječ.

U mjesecu svibnju preložene su ove zamjene: *mobbing* – zlostavljanje (na radnome mjestu), *bullying* – vršnjačko zlostavljanje, *event* – događanje, *factoring* – otкуп (nenaplaćenih) potraživanja, *breaking news* – izvanredne vijesti.

Cilj je stranica *Bolje je hrvatski!* podizanje zanimanja javnosti za poplavu anglizama u hrvatskome jeziku te pokušaj pravodobne zamjene neprilagođenih anglizama hrvatskim riječima. Stoga već biramo novih pet anglizama čije ćemo zamjene predložiti u lipnju.

